

Handlingsplan 2016

Innledning	2
Kompetanse	7
Infrastruktur	10
Nyskaping	11
Attraktivitet	17
Internasjonalisering	20
Offentlige tjenester	23
Matklyngen	25
Energiklyngen	27
Prosjektoversikt	30

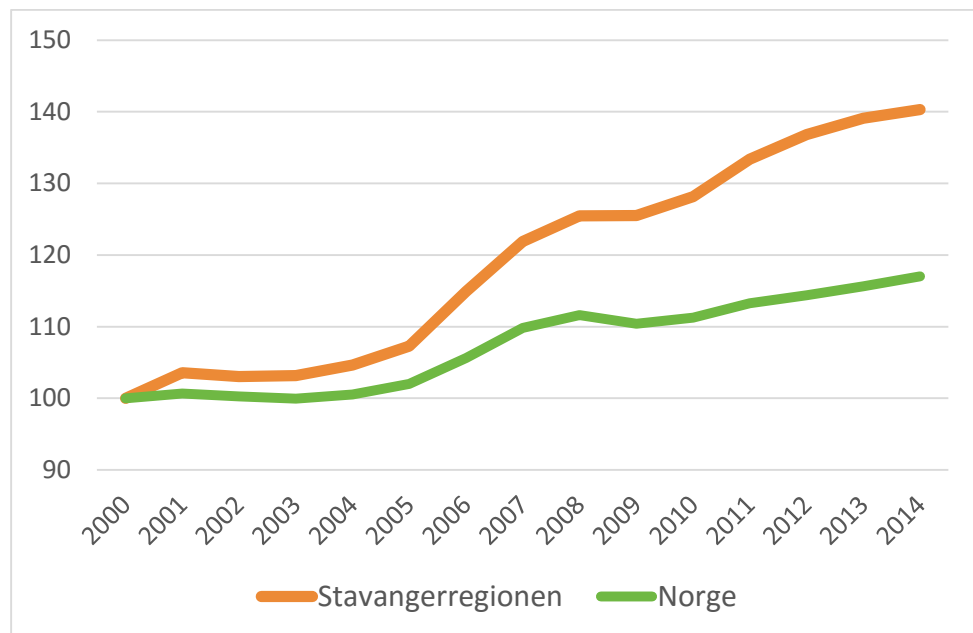
**GREATER
STAVANGER**

1. Innledning

Dagens situasjon

Stavanger-regionen har sterke tradisjoner for å samarbeide og løfte i lag når det virkelig gjelder. Partnerskapet Greater Stavanger er et direkte resultat av dette. Kommunene har slik skapt et felles redskap for næringsutvikling som i dag utgjør en betydelig samarbeidsarena mellom offentlige aktører, privat næringsliv og academia, med en rekke utviklingsprosjekter og en viktig pådriverrolle for næringslivet i regionen.

Vår region er inne i en krevende næringsmessig omstilling. Etter et tiår med ekstraordinært høy veksttakt i olje- og gassnæringen, med tilhørende kostnadsvekst og press på arbeidskraft, boliger og infrastruktur i Stavanger-regionen, er bildet nå vesentlig endret. Veksttaket i regionen illustreres godt med utviklingen i sysselsetting i perioden 2005 til 2014.

Sysselsettingsvekst 2000 – 2014

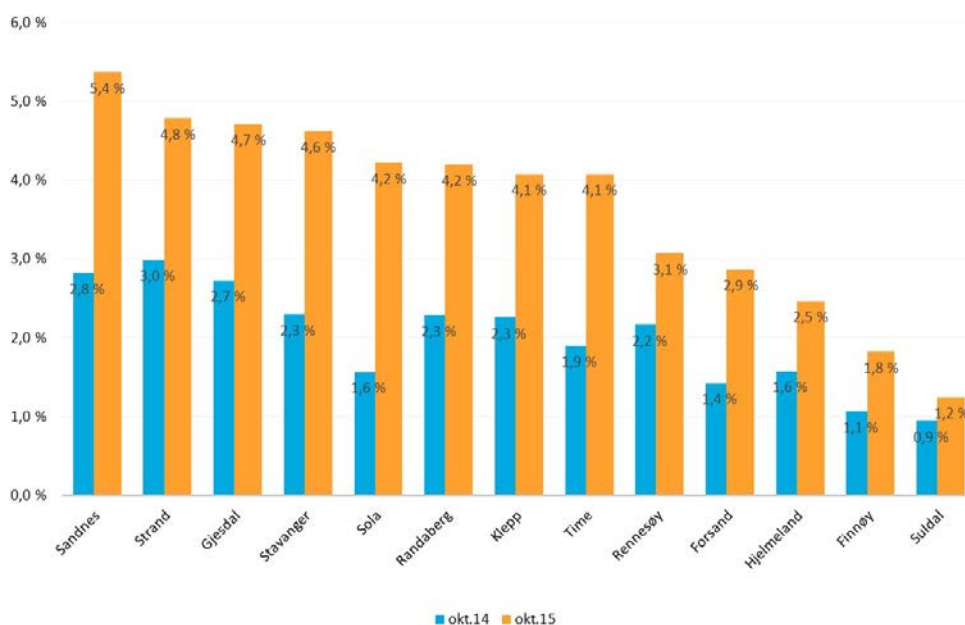
52.000 nye arbeidsplasser = 40 % økning i vår region

Fallet i oljeprisen siste halvannet år har vært kraftig. Dette stiller regionens næringsliv overfor svært store utfordringer. Figuren under viser utviklingen i oljeprisen i 2014 og hittil i år.

Utvikling i oljeprisen i 2014 og inntil oktober 2015

Arbeidsledigheten i vår region har tidligere ligget langt under landsgjennomsnittet. Nå har den på kort tid steget til 4,5 %, noe som er nest høyest i landet bak Aust Agder. Den raske veksten i arbeidsledigheten gjør situasjonen spesielt utfordrende. I Rogaland har 5.546 personer blitt arbeidsledige siden oljeprisen var på topp i midten av juni 2014. Figuren under illustrerer hvilken effekt dette har hatt på arbeidsledigheten i våre partnerkommuner, og med høy vekst i kommuner med stort innslag av oljerelatert næringsliv.

Summen av helt arbeidsledige og personer på tiltak

Regionen har fremdeles positiv befolkningsvekst, men den er lavere enn på svært lenge. Vi må helt tilbake til 2001 for å finne lavere nivå på veksten i løpet av årets tre første kvartaler. I faktiske tall utgjør veksten hittil i år 2834 personer, hvorav Sandnes har høyest med 1096 og Hjelmeland har lavest med -35.

Prisutviklingen på selveierboliger er en indikator på verdiskaping og vekst. Prisene i de to store byene i regionen har først avtatt og senere falt noe. Stavanger er nå på tilnærmet samme nivå som Bergen og Trondheim, Sandnes har gått tilbake i forhold til disse byene.

Stavanger-regionen utgjør et tett sammenvevd bo- og arbeidsmarked. Mer enn 80.000 mennesker drar hver dag på arbeid i en annen kommune enn der de bor. Utfordringene i næringslivet må derfor ses i et regionalt perspektiv.

Kommune	Arbeidsplasser i kommunen	Sysselsatte som bor i kommunen	Innpending	Utpending	Arbeidsplassdekning
Stavanger	83 477	71 881	34 688	23 092	116 %
Sola	25 205	14 221	19 458	8 474	177 %
Sandnes	36 828	40 057	18 459	21 688	92 %
Klepp	8 320	10 413	4 496	6 589	80 %
Time	7 917	10 140	4 031	6 254	78 %
Randaberg	3 728	5 691	2 078	4 041	66 %
Gjesdal	3 766	6 576	1 347	4 157	57 %
Strand	4 330	6 295	513	2 478	69 %
Suldal	2 184	2 073	505	394	105 %
Rennesøy	1 163	2 628	294	1 759	44 %
Sirdal	1 066	983	256	173	108 %
Finnøy	1 472	1 798	253	579	82 %
Forsand	585	631	237	283	93 %
Hjelmeland	1 326	1 475	220	369	90 %
Kvitsøy	292	268	168	144	109 %
Totalt	181 659	175 130	87 003	80 474	104 %

Et integrert bolig- og arbeidsmarked

Disse endringene og perspektivene danner noe av bakteppet for vår handlingsplan for 2016.

Vår tilnærming – samarbeid om omstilling og nyskaping

Greater Stavanger arbeider for å skape arbeidsplasser og økt verdiskaping i regionen. Dagens situasjon er uten tvil krevende. Mer enn noen gang på lenge er det derfor viktig at partnerskapet står samlet og evner å skape best mulig vilkår for næringsutvikling i regionen.

Dette er tiden for å samle de gode kreftene innen offentlig sektor, industri/næringsliv og academia om omstilling og nyskaping. Greater Stavanger er avhengig av at dette samarbeidet fungerer for å kunne bidra til å sikre regionens konkurransevne, omstillingsevne og verdiskaping. Det er slikt samarbeid som ligger til grunn for mål og strategier i regionens felles strategiske næringsplan – og som ivaretas i handlingsplanens prioriteringer og prosjekter.

Etter at oljeprisfallet startet, har Greater Stavanger i tiltakende grad endret kurs. Det arbeides nå langs to akser for å bidra til næringslivets omstilling og nyskaping:

- Å bidra til vellykket omstilling innen energinæringen
- Og samtidig utvikle nye næringsmuligheter

Når kravet er omstillingsevne, gjelder det å løfte fram fagområder der vi allerede har fortrinn. Vi har verdensledende kompetanse innen en rekke områder knyttet til olje- og gassnæringen, som kan ha potensial på andre områder om vi klarer å skape gode arenaer for kompetanse- og teknologioverføring. Eksempel på dette er innenfor samfunnssikkerhet og beredskap, samt i grenseflaten mellom medisinsk teknologi og offshoreteknologi («Pumps & Pipes»).

Samtidig er det viktig å ha et internasjonal perspektiv på næringsutvikling. Vårt næringsliv er svært internasjonalt innrettet og må derfor være konkurransedyktig i en internasjonal sammenheng. Det internasjonale perspektivet har stor betydning både for omstilling innen energisektoren og for utvikling av nye næringsmuligheter. Koblingen mellom Greater Stavanger og Stavangerregionens Europakontor er sterk, både organisatorisk og finansielt. Ambisjonene om å utvikle flere prosjekter og skape ytterligere merverdi inn mot EU og Europa er et sentralt bidrag fra Greater Stavanger til regionens internasjonalisering.

Globale trender, slik som økt urbanisering, en voksende eldrebølge, digitalisering av samfunnet og behov for bærekraftig utvikling, utgjør dels samfunnsmessige utfordringer og samtidig raskt utviklende næringsmuligheter. Dette kan danne utgangspunkt for nye muligheter, innovasjon og næringsutvikling i vår region, ut fra våre teknologiske fortrinn. Eksempler på dette er blant annet utvikling av teknologi og løsninger for smarte byer og smarte hjem, samt velferdsteknologi.

Klynger står sentralt i Greater Stavangers strategi for næringsutvikling. Det å mobilisere eksisterende næringsliv i nye bedriftsnettverk og klyngesatsinger kan forsterke markedsposisjon, åpne for nye markeder, samt bidra til produkt- og næringsutvikling. Eksempler på dette er ny klynge for avansert mekanisk industri på Jæren, klyngesamarbeidet Storby Marin innen aquakultur, MIT REAP prosjektet hvor Greater Stavanger samarbeider med næringsklyngene i Ålesund, Bergen og Kristiansand om å stimulere innovasjon og entreprenørskap knyttet til «ocean industries», samt nytt bedriftsnettverk innen informasjonsteknologi under utvikling.

Greater Stavanger har gjennom en rekke prosjekter fulgt olje- og gassnæringen i regionen tett i mange år. Vi vet at dette er en næring skal leve av også i mange tiår fremover. Relasjonen til næringen må følge med i tiden – vi vil derfor videreføre de prosjekter og tiltak som fungerer og utvikle nye, som kan bidra til at regionen fortsatt er et godt og velfungerende vertskap for energinæringen i fremtiden. Eksempler her er OTC delegasjonsreise for industri og offentlige aktører, utvikling innen fornybar energi og samarbeidet innen WECP, verdens energiby, samt tiltak for å hjelpe deler av leverandørnæringen til å nærme seg nye markeder.

Greater Stavanger ivaretar en viktig rolle på vegne av industrien og partnerkommunene i saksforberedende arbeid knyttet til utredninger og høringer (NOU'er, departementsbehandlinger mv.), som omfatter flere kommuner eller regionen samlet. Dette arbeidet vil bli videreført.

I 2016 vil vi arbeide aktivt for å komme tettere på våre partnerkommuner, for å sikre god dialog, samhandling og relevans knyttet til prosjektgjennomføring og prioriteringer. Etablerte fora, som Årsmøte, Rådsmøte og Næringsansvarligmøter, vil være sentrale i dette henseende.

En ting er sikkert; vi vet ikke hva fremtiden bringer. Det betyr at direktøren i Handlingsplan og Budsjett for 2016 også tar høyde for at det vil kunne oppstå situasjoner og muligheter som krever handling, og som ikke er planlagt på forhånd. Flexibilitet til å handle raskt er helt nødvendig i den omstillingsprosessen næringslivet nå er inne i.

2. Kompetanse

Næringsplanens mål og strategier

Stavanger-regionen skal være blant Europas fremste kompetanseregioner

Strategiske grep

1. Sikre god tilgang på kvalifisert arbeidskraft
2. Utvikle utdannings- og forskningsinstitusjoner av høy kvalitet
3. Skape gode vekstvilkår for kunnskapsintensive næringer
4. Utvikle samarbeidet mellom offentlig og privat sektor innen undervisning og opplæring

Greater Stavangers tilnærming

Omstillingsdyktig og kvalifisert arbeidskraft er kanskje den aller viktigste forutsetningen for å lykkes med verdiskaping og tjenesteproduksjon i den globale konkurransen. Det er en prioritert oppgave for regionen å utvikle et bredt og attraktivt utdanningstilbud og et variert arbeids- og næringsliv som kan tiltrekke seg kvalifisert og motivert arbeidskraft.

Samhandlingen mellom offentlig sektor, academia og næringsliv er en styrke i vår region, og bidrar til å sikre og utvikle kompetanseregionen. Generell befolkningsvekst og forskyvning mot en befolkning med høyere gjennomsnittsalder vil påvirke en lang rekke samfunnsforhold, ikke minst de offentlige tjenestene knyttet til velferdsteknologi og smarte løsninger for offentlig tjenesteleveranse.

Selv om dagens arbeidsmarked er vesentlig endret sammenliknet med situasjonen da målene og strategiene over ble vedtatt, vil fremdeles faktorer som kompetanse, kvalifikasjoner og kreativitet være strategisk avgjørende. Dette gjelder både for å sikre de tradisjonelle næringene i regionen, og ikke minst for å foreta de nødvendige grepene for næringsmessig omstilling som nå er påkrevd.

Flere av prosjektene i planen som berører kompetansefeltet inngår i denne sammenhengen under nyskappingsområdet i kap. 4, som f.eks. Pumps & Pipes, der kompetanseoverføring mellom teknologiområder er ett av flere virkemidler.

Utvalgte prosjekter 2016

Impact Week

Impact Week er en regional møteplass for aktører innen innovasjon. Uken skal sette fokus de gode historiene og de relevante problemstillingene vi står ovenfor i et samfunnsutviklingsperspektiv og næringsutviklingsperspektiv. Dette er en innovasjonsuke for regionen, som skaper en arena for diskusjon mellom aktørgrupper, gir faglig påfyll og felles forståelse for tema som berører Stavanger-regionens fremtid, og legge til rette for tettere interaksjon med næringslivet om tema som teknologi, grønn og bærekraftig vekst, bærekraftige samfunnsstrukturer og regionalutvikling.

Greater Stavanger fikk mye positiv tilbakemelding for denne nykommeren i 2014. For 2015 viste det seg likevel at det var vanskelig å få mange nok partnere til å

forplikte seg til å medvirke, noe som hang sammen med mange andre aktiviteter i løpet av høsten. Vi besluttet derfor å utsette gjennomføringen til tidlig i 2016.

Greater Stavanger hadde i 2014 seks definerte hovedsamarbeidspartnere i Impact Week. Nært samarbeid med et større antall andre aktører er en forutsetning for å gjennomføre uka, særlig med tanke på økonomi, program- og temautvikling samt solid forankring. Samtlige kommuner i Greater Stavanger blir nå invitert inn som samarbeidspartnere, og et utvalg vil bli spurt om å ta en lederrolle. En viktig forutsetning er at innbyggerne skal settes tydelig i sentrum.

Impact Week vil bli gjennomført i februar 2016.

Nordic Edge Expo

Nordic Edge er internasjonal møteplass for skapere av smarte byer og hjem. Visjonen for Nordic Edge Expo er at dette skal bli en av Europas viktigste arenaer for kunnskapsutvikling for skapere av smarte byer og smarte hjem. Formålet med aktiviteten er å stimulere utviklingen av en teknologibasert næringsklynge og nye løsninger for offentlige tjenester. Dette bidrar til en viktig omstilling fra et nokså ensidig næringsliv til nye muligheter, og samtidig være et viktig grep for å bygge gode og bærekraftige bysamfunn. Prosjektet skal:

- Bidra til å gjøre Stavanger-regionen til den smarteste byregionen i Norden
- Bidra til kompetanseoverføring fra olje og gass til smart teknologi
- Være en utstillingsplass for innovative og effektive løsninger – både i folks hjem og for samfunnets infrastruktur
- Stimulere til næringsutvikling gjennom å løfte fram gründere og nye satsinger innen smart-kategorien

Nordic Edge Expo består av en konferansedel og en utstillingsdel. I tillegg ønsker vi å etablere et nettsted for kunnskapsformidling og profilering. Nettstedet vil være både en del av produktet og en viktig kanal for markedsføring.

I oktober 2016 gjennomføres utstilling og konferanse med temaet smarte byer og smarte hjem. Våre ambisjoner er å fylle Expo-hallen på Stavanger Forum med 100 utstillere og 800 konferansedeltakere, samt å hente inn 3 mill. kr i sponsorinntekter og tilskudd.

Nordic Edge Expo 2015 var fundert i et sterkt regionalt samarbeid der både næringsliv, offentlige aktører, organisasjoner og akademia er med. Alle aktørene har uttrykt interesse om å delta videre. I tillegg er det avklart at Innovasjon Norge blir med som ny samarbeidspartner.

Helheten i aktørbidragene er fundamentet som gjør Nordic Edge Expo mulig. Summen av aktører utgjør et stort nettverk og en stor gjennomføringskraft for å oppnå endring og handling. Dette er Lyse Energi, Stavanger Forum, Hey Ho Let's Go, Smedvig Eiendom, ONS, Ipark/Prekubator, UiS, Stavangerregionens Europakontor, Region Stavanger, IKT Norge, Innovasjon Norge, NSCC, Triangulumprosjektet, Forus Næringspark, Stavanger kommune og Greater Stavanger.

Analyse og kunnskapsinnhenting

Greater Stavanger skal ha førstehåndskunnskap på en rekke områder om sentrale utviklingstrekk i regionen. På denne måten skal Greater Stavanger bidra til økt felles kunnskap blant kommunene om den regionale utviklingen, og dermed bidra med analyser og faktagrunnlag som kan styrke det kommunale analysearbeidet.

Relevante temaer som Greater Stavanger bør/kan ha førstehåndskjennskap til, er bl.a. utviklingen i:

- Boligbygging, befolkningsutvikling/flytting, sysselsettingsutvikling, arbeidsledighet
- Fortsette med å presentere og diskutere den regionale utviklingen på møter for kommunenes næringsansvarlige
- På forespørsel bistå kommunene med analyser og faktagrunnlag
- Utvikle indikatorsystem for næringsaktivitet som oppdateres jevnlig for å følge utviklingen i regionen

Årskonferansen

Årskonferansen er et viktig redskap for Greater Stavanger for å utøve funksjonen som regional tankesmie. Konferansen setter viktige forhold for regionens utvikling på dagsordenen, i perspektiver som omfatter både nærings- og samfunnsutvikling. Konferansen skal gi kunnskap og formidle scenarier som er nyttige i langtidsplanlegging for aktører i både privat og offentlig sektor. Målgruppen er toppledere og øvrige beslutningstakere i offentlig sektor, akademia og næringslivet.

Analyser og rapporter blir utarbeidet til konferansen for å hjelpe partnerkommunene våre i deres arbeid med å analysere og forstå samfunnsutviklingen. Slike rapporter utarbeides av eksterne kunnskapsmiljø, men også fra Greater Stavangers eget arbeid med analyser og kunnskapsinnhenting.

Målsetting vår er at årskonferansen skal:

- Være Rogalands viktigste konferanse som omhandler regional samfunnsutvikling og verdiskaping
- Formidle viktig kunnskap som benyttes i kommunenes langtidsplanlegging
- Fungere som en samhandlingsarena for viktige aktører innen privat/offentlig/akademia
- Ha over 200 deltakere
- Generere omtale i media omkring de tema som belyses.

Tema for årskonferansen i 2016 er ennå ikke bestemt.

3. Infrastruktur

Næringsplanens mål og strategier

Stavanger-regionen skal være den fremste storbyregionen i landet med hensyn til transport- og logistikk løsninger

Strategiske grep

1. Videreutvikle infrastrukturen for intern og ekstern person- og godstransport
2. Utvikle Stavanger-regionen som nasjonalt logistikknutepunkt
3. Videreutvikle Stavanger Lufthavn, Sola som internasjonal flyplass
4. Utvikle samferdselstiltak som bidrar til oppfylning av statlig fastsatte klimamål
5. Sikre at næringsliv og offentlig virksomhet i alle delene av regionen får like vilkår med hensyn til dagens og morgendagens informasjonsteknologi

Greater Stavangers tilnærming

På samferdselsfeltet er det luftfart og næringstransport som har Greater Stavangers fokus. Stavanger Lufthavn, Sola har høyest andel næringsrelaterte reisende av landets lufthavner. Bedriftene framholder at et godt nettverk av direkte ruter innenlands og utenlands er svært viktig for regionens mulighet til å fungere som et globalt nav for energiklyngen.

Næringslivet er også avhengig av effektiv framføring av gods og personell. Utviklingen medfører at godstransporten konsentreres om færre knutepunkt. Stavanger-regionen er definitivt ett av disse, både som en av landets største konsumentregioner, men også fordi vi har store produksjonsmiljø for mat. For energinæringen er regionen landets ubestridt viktigste knutepunkt.

Etableringen av Triangulum-prosjektet er et viktig tiltak for å bidra til å oppfylle statlig fastsatte klimamål. Dette prosjektet fokuserer på integrerte løsninger mellom IKT, energi og mobilitet, og er nærmere omtalt i planens kapittel 4 Nyskaping.

Utvalgte prosjekter 2016

Næringstransport

Greater Stavanger har siden 2006 hatt ansvaret for rapporten som oppdateres hvert andre år om utviklingen av næringstransport og infrastruktur i regionen. Fra 2014 har dette vært et samarbeidsprosjekt som også innbefatter fylkeskommunen og Haugaland Vekst, slik at rapporten nå dekker hele fylket.

Prosjektet skal også ha en beredskap knyttet til Nasjonal Transportplan-prosessen, hvor etatene legger fram sine rapporter i våren 2016. Det blir mulighet for innspill fram mot sommeren, og prosessen går videre fram mot endelig NTP-behandling våren 2017.

Jobbing med å få på plass bedre forbindelser for næringstransport vil også være en aktivitet, et eksempel er et "stille arbeid" med å få re-etablert ferjeforbindelse

til Storbritannia. Likeledes er valget av øst-vest trasé viktig, her deltar vi aktivt i arbeidet for å fremme E134, i tett samarbeid med næringsaktørene og Haugland vekst.

Ruteutvikling fly

Målet for Ruteutviklingsprosjektet er å bidra til at Stavanger Lufthavn, Sola har et flyrutenett som er tilpasset næringslivets behov og som på den måten bidrar til å opprettholde og øke bedriftenes verdiskaping og konkurransekraft. Siden 2009 har vi derfor systematisk innhentet informasjon om reisemønster med utgangspunkt i Stavanger Lufthavn, Sola.

I dagens situasjonen har Ruteutviklingsprosjektet et sterkt fokus på å bidra til å opprettholde dagens rutetilbud. Dette skjer gjennom tette dialoger med flyselskapene som opererer på lufthavnen. Målet med møtene har vært å få innsikt i hvordan flyselskapene vurderer situasjon og utvikling på rutene de opererer, samt å få innspill om eventuelle behov eller ønsker om samarbeid der de ønsker regionen som medspiller.

I midten av oktober ble det gjennomført et møte med flyselskapene hvor det ble gitt grundig informasjon om utviklingen i regionen.

Ruteutviklingsforumet deltar også i Fly Arctic – et samarbeid med kommuner i Nord-Norge – som går ut på å forbedre rutetilbudet mellom Stavanger og Nord-Norge. En rekke bedrifter er forespurt om økonomisk støtte til prosjektet.

Greater Stavanger leder prosjektet som har vært finansiert av Statoil og Avinor, samt kommunene Stavanger og Sola. I tillegg deltar Næringsforeningen i Stavanger-regionen og Region Stavanger i prosjektets styringsgruppe.

Noen utvalgte aktiviteter i 2016:

- Gjennomføre trendundersøkelse – utvikling i reisevolum og reisemønster
- Gjennomføre individuelle møter med flyselskaper innen september
- Gjennomføre dialogmøte med flyselskapene i løpet av høsten

4. Nyskaping

Næringsplanens mål og strategier

Stavanger-regionen skal være ledende på innovasjon og nyskaping

Strategiske grep

1. *Etablere og videreutvikle vekstkraftige kompetansemiljø innen fremragende forskning og innovasjon*
2. *Stimulere til strategiske teknologisatsinger*
3. *Styrke kapitaltilgangen*
4. *Stimulere til bedriftsetableringer og til innovasjon i eksisterende bedrifter*

Greater Stavangers tilnærming

Regionens næringsliv har fokus på nye næringsområder som vokser fram i lys av det sporskiftet regionen nå står oppe i. Regionen vil i lang tid fortsette å ha olje- og gass som hovednæring, men finans-, teknologi- og innovasjonsmiljøene ser også i andre retninger innen fornybar energi, miljøteknologi, integrerte teknologiske løsninger og samfunnsnyttige innovasjoner.

Regionen har en unik mulighet til å overføre teknologi fra olje- og gassnæringen til andre områder, og besitter kompetanse og erfaring som er relevant for videreutvikling av nye næringer. Innenfor både velferdsteknologi, tjenesteleveranse gjennom fiberoptikk og smartteknologi står regionen godt rustet med sterke kompetansemiljøer, som hevder seg nasjonalt og internasjonalt. Møteplasser som Impact Week og Nordic Edge Expo er sentrale arenaer for regionens nye satsingsområder.

I 2014 gjennomførte vi et forprosjekt for identifisering av nye næringer med utspring i olje- og gassindustrien. Blant de kompetanseområdene som ble identifisert, inngikk bl.a. IKT og sikkerhet og beredskap. Olje- og gassindustrien i Norge er verdensledende på disse områdene, og mye kompetanse er lokalisert i regionen vår.

Utvalgte prosjekter 2016

Velferdsteknologi

Velferdsteknologi er et voksende næringsområde, hvor offentlig sektor i stor grad er avhengig av samhandling med academia og privat sektor. Flere viktige forutsetninger for å lykkes, er allerede på plass i vår region. Infrastrukturen for bredbånd er utbygd med så høy kapasitet at regionen kan basere digital tjenesteleveranse og -utvikling på trygge forutsetninger. Videre har regionen tradisjon for samhandling på tvers av aktørgruppene, noe som gjør regionen godt rustet til å gå inn i nye store satsinger, nasjonalt og internasjonalt.

Stavanger-regionen er tatt opp i ARENA-klyngeprogrammet til Innovasjon Norge, Forskningsrådet og SIVA. The Norwegian Smart Care Cluster ble dermed etablert høsten 2014. Greater Stavanger er representert i styringsgruppen og prosjektgruppen.

Greater Stavangers fokus i forbindelse med NSCC er på involvering av offentlig sektor i næringsklyngen, internasjonalisering, samt på å være drivkraft for å etablere nye innovasjonsprosjekter mellom offentlig sektor, academia og næringsliv. For offentlig sektor er innovative anskaffelser og samarbeid om bedriftskontakt, innkjøp og planer viktige temaer. Når det gjelder internasjonalisering, skal det bl.a. være aktiviteter sammen med bedriftsnettverket for tech-bedrifter. Viktig i 2016 blir også å bidra til etablering av Living Lab for velferdsteknologi.

Triangulum

Et konkret resultat i regionens orientering mot smarte byer og samfunn var at Stavanger, Eindhoven og Manchester høsten 2014 fikk tilslag på sin felles prosjektsøknad *Triangulum*, med et samlet EU-tilskudd tilsvarende 200 mill. kr

over fem år. Greater Stavanger hadde koordineringsansvaret for søknads-skrivingen blant søkerorganisasjonene fra Stavanger. Bistanden fra Europa-kontoret spilte en avgjørende rolle for at regionen grep dette an på riktig måte.

Prosjektet startet opp i februar 2015, og driftsansvaret er nå overført til Stavanger kommune. Hovedpartnerne består ellers av Lyse, Rogaland fylkeskommune, UiS samt Greater Stavanger.

Prosjektet tar for seg utfordringer knyttet til klima og miljø, og finansierer prosjekt som skaper integrerte løsninger for IKT, energi og mobilitet. Overordnet målsetting er EUs klima- og energimål, som inkluderer reduksjon av utslipp, økt energieffektivisering og økt bruk av fornybar energi. Deltakelse i denne typen prosjekt gir en miljøgevinst for de byene som deltar, men også nettverk, kompetanse, finansiering og nye markedsmuligheter for bedrifter.

Greater Stavanger har i prosjektperioden ansvar for spredning av prosjektets opparbeidede kunnskap om integrerte løsninger, samt utveksling av beste praksis til regionens kommuner og aktører. Greater Stavanger deltar dessuten i det overordnede internasjonale kommunikasjonsarbeidet for prosjektet. Greater Stavanger har fått finansiering til ca. 40 prosent stilling i den femårige prosjektperioden.

Noen utvalgte aktiviteter i 2016 (for totalprosjektet – ikke bare Greater Stavangers ansvarsområde):

- Byggestart for ny energisentral i Stavanger sentrum der 75% av energibehovet skal komme fra fornybare energikilder. Sentralen skal være helautomatisert, overvåket og fjernstyrt fra kommunen driftssentral.
- Lyse skal installere automatisk strømmåler og smart gateway i 80 boliger i borettslag og 20 eneboliger. Teknologien innebærer styring av varme og lys slik at energiforbruk skal ned og bevissthet hos forbrukerne opp.
- Innovativ video, konsept og levering skal være leveringsklar til hjem og offentlige bygg (Kvalaberg skole og Bergåstjern gamlehjem).
- Film og informasjonsmateriell om aktiviteter og resultat i Triangulum skal være utarbeidet.
- Egne arrangement om erfaringer skal være gjennomført for partnerkommunene i Greater Stavanger.
- Stavanger som smart-by skal være promotert på nasjonalt og internasjonalt nivå.

Strategisk næringsplan

Gjeldende plan, som omfatter perioden 2013 – 2025, representerer fjerde generasjon felles, regional strategisk næringsplan. Planprosessen har alltid involvert en stor krets aktører, både fra næringslivet, fra offentlig sektor og fra forsknings- og utviklingsmiljøene, i tillegg til at det har vært viktig å ivareta den geografiske dimensjonen i regionen. På denne måten har strategisk næringsplan blitt et regionalt felleseie; den felles plattformen som regionen står sammen på i valg av næringspolitiske mål og strategier og satsinger for økt verdiskaping.

Den gjeldende planen er generell i formen, men er likevel preget av at den er skrevet under en høykonjunktur. Tidlig i 2016 vil det bli vurdert om næringsplanen skal revideres, og i så fall i hvilken form. En ny næringsplan må i så fall omfatte nye elementer som bl.a. regional smartstrategi.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Regionen har et ledende miljø innen samfunnssikkerhet, beredskap og risikostyring, bl.a. ved UiS sin satsing gjennom landets første universitetsstudium på dette feltet og opprettelsen av Senter for Risikostyring og Samfunnssikkerhet. Redningsetatene er godt utbygget i regionen og kjennetegnes av stor kapasitet, kompetanse og samarbeid.

I næringslivet har petroleumsvirksomheten vært førende med Petroleumstilsynet som regulator og pådriver. PTIL og de fleste oljeselskapene som har sitt norske hovedkontor i Stavanger, har bygget opp et unikt miljø rundt forskning og operativt arbeid innen dette området. Store aktører er PTIL, Statoil, Total, Shell, ConocoPhillips, Proactima, UiS, ResQ, Operatørenes forening for beredskap og Norsk Senter for Offshoreutdanning.

Samtidig er også Samfunnssikkerhetssenteret på Vagle under oppbygging som et unikt offentlig og privat samhandlingsprosjekt som vil kunne være en modell for samhandling langt utover fylkesgrensene. Greater Stavanger er invitert av brannsjefen ved Rogaland Brann og Redning til å delta i dette arbeidet. I offentlig sektor har kommunene ansvar for beredskapen, og fylkesmannen ansvar for koordinering. Beredskapssjefene i Stavanger, Sola, Sandnes og Randaberg har bedt Greater Stavanger om å bistå i forbindelse med innspill til regionale og nasjonale høringer angående beredskapssaker.

Miljøene som er beskrevet, er kjennetegnet av stor arbeidskapasitet og kompetanse innen hvert sitt område. På den andre siden er det utenom nødetatene lite samhandling og kommunikasjon mellom organisasjonene. Spesielt gjelder dette større hendelser som fordrer innsats fra flere organisasjoner enn redningsetatene.

Forprosjektet "Nye næringer med utspring fra energinæringene" viste at det er potensial for å utvikle denne næringen, gitt et utvidet og mer aktivt samarbeid mellom de ulike aktørene. Regionen vil være tjent med mer samhandling og ytterligere definering av potensialet. I 2015 ble det nedlagt et betydelig arbeid i Greater Stavanger for å bidra til større grad av samhandling mellom aktørene. Arbeidet har i stor grad lyktes, og Greater Stavanger har blitt en betydningsfull aktør i arbeidet med å utvikle klyngen for samfunnssikkerhet og beredskap i regionen.

Målet er å utvikle en innovativ klynge med aktører som er innen faget samfunnssikkerhet og beredskap. Delmål for 2016 er å fortsette det gode arbeidet fra 2015, samt å bistå i arbeidet med å utarbeide søknad til Innovasjon Norge om Bedriftsnettverk, Arena eller NCE.

MIT REAP

Greater Stavanger deltar sammen med GCE-klyngene i Agder, Bergens- og Ålesundsregionen i Massachusetts Institute of Technology (MIT) sitt program Regional Entrepreneurship Acceleration Program (REAP) for regioner som ønsker å utvikle seg til ledende regioner innenfor området entreprenørskap og innovasjon.

Team Sørvest-Norge ledes av professor Torger Reve som faglig ansvarlig.

Målet med aktivitetene i prosjektet er at en både i aksen Sørvest-Norge og i de enkelte regionale knutepunktene blir bedre til å fange opp og stimulere innovasjon og entreprenørskap.

For å sikre bred regional involvering er det etablert et lokalt MIT REAP team som speiler de fem dimensjonene som programmet bygger på – offentlig sektor, FoU-sektoren, industrien, entreprenørene og risikokapitalen.

Team Rogaland som teller mer enn 20 deltakere, skal nå jobbe sammen i to år for å sikre at prosessen og resultater/anbefalinger forankres lokalt. Med i team Rogaland er bl.a. UiS, IRIS, Subsea 7, Statoil, Aibel, SR-Bank, Sjøkartverket og en rekke mindre aktører. Greater Stavanger har rollen som prosjektleder for Rogaland.

Pumps & Pipes

Pumps & Pipes er et initiativ for kompetanse- og teknologioverføring mellom sektorer etter en modell som Houston har utviklet og benyttet med suksess.

Stavanger-regionen har verdensledende fagmiljø, kompetanse og teknologi innenfor oljeindustrien. I en situasjon med nedgang i oljesektoren og samtidig behov for omstilling innenfor helsesektoren bl.a. for hjemmebasert velferdsteknologi, ønsker Pumps & Pipes å skape en arena for overføring av kunnskap og teknologi mellom sektorene.

Ved å skape samhandlingsarenaer på tvers av sektorer der forskere får vise fram sine metoder for å løse utfordringer som har mange fellestrekk, uansett om det er i oljerør på havbunnen eller i blodårer i menneskekroppen, er visjonen at det kan skapes nye ideer om løsninger og ny bruk av kompetanse. Dette kan igjen skape nye produkter og arbeidsplasser i Stavanger-regionen.

Norway Pumps & Pipes baserer seg på metoden fra Houston, men opplegget skal ikke kopieres. Vektleggingen vil være å finne en egen innfallsvinkel og samarbeidsmodeller basert på spisskompetanse og teknologi i Stavanger-regionen.

Greater Stavanger har vært koordinator og pådriver for prosjektet som hadde sin start ved besøk hos Houston Pumps & Pipes i mars 2015.

Interessen fra nasjonalt nivå har også vært stor, og som et ledd i regjeringens tiltakspakke for økt sysselsetting, foreslås i Statsbudsjettet for 2016 et ettårig tilskudd på 5 mill. kr til Norwegian Pumps & Pipes. Regjeringen framhever at Norwegian Pumps & Pipes vil kunne bidra til å sikre nye innovative løsninger og støtte opp under helse og omsorg som et næringspolitisk satsningsområde, i tråd med den statlige HelseOmsorg21-strategien.

Det skal opprettes et styre bestående av representanter fra SuS (leder), IRIS, UiS og Greater Stavanger, samt 1-3 representanter fra næringslivet. Det vil også bli opprettet en bred referansegruppe. Greater Stavanger vil delta aktivt i styringen av prosjektet også i fortsettelsen, men prosjektledelsen vil sannsynligvis overføres til IRIS. Noen aktiviteter i 2016:

- Planlegging og gjennomføring av Norway Pumps & Pipes-møter og seminar
- Engasjement av prosjektledelse (IRIS)

- Etablering av prosjektstyre
- Utvikle konkrete nye prosjekter som resultater av Pumps & Pipes-møtene

Bedriftsnettverk for avansert mekanisk industri

Mekanisk industri på Jæren har gjennomgående høy verdiskaping, er høyteknologiske og leverer høy kvalitet til krevende kunder. Det dominerende markedet til bedriftene har de senere årene vært olje og gass. På grunn av redusert aktivitet i olje og gass, har bedriftene nå behov for å finne nye markeder samtidig som de skal møte kostnadsutfordringene.

Med Greater Stavanger som prosjektleder og med støtte fra Innovasjon Norge, har daglige ledere for 18 mekaniske bedrifter på Jæren valgt å etablere et bedriftsnettverk for avansert mekanisk industri. Dette har vært et viktig grep for å formalisere et tettere samarbeid mellom bedriftene, som skal bidra til at de sammen skaper nye muligheter for industrien på Jæren.

Bedriftene ønsker å samarbeide om markedsføring, eksportmuligheter olje og gass og nye markeder (forsvarsindustrien, grønn energi). Greater Stavanger vil fungere som prosjektleder fram til det er økonomi i nettverket til å engasjere en prosjektleder og et felles selskap er etablert. I den sammenhengen arbeider vi for å få nettverket finansiert som et hovedprosjekt i Innovasjon Norge sin bedriftsnettverksordning. På det faglige området bidrar Greater Stavanger til internasjonalisering av bedriftsnettverket rettet inn mot nye markedsområder.

Noen aktiviteter i 2016:

- Innen 31. januar: Søke midler til Innovasjon Norge som hovedprosjekt
- Innen 1. mars: Ha prosjektleder på plass samt fastsette selskapsstruktur
- Innen 31. mars: Etablere samarbeidsstrukturer mellom Greater Stavanger og prosjektleder for bedriftsnettverket
- Løpende i 2016 vil Greater Stavanger bidra til å skape møtepunkter for nettverket inn mot aktuelle messer og kunder.

Nettverk for informasjonsteknologi

I Stavanger-regionens næringsliv generelt, og i energiklyngen spesielt, er informasjonsteknologi en helt sentral innsatsfaktor. Mangfoldet av IT-relaterte bedrifter er stort i regionen. Det omfatter en mengde selskap fra helt små oppstartselskap som f.eks. driver med utvikling av app'er for smarttelefoner til store miljøer som driver med softwareutvikling i verdensklasse for store internasjonale selskap som f. eks. Schlumberger. Miljøet har høy kompetanse innenfor mange forskjellige industrier. Teknologien binder dem sammen, men miljøet har ingen felles møteplasser og det er lite overføring av IT-kompetanse mellom bedriftene og mellom bedriftene og det offentlige.

Dette prosjektet har som mål å etablere og videreutvikle bedriftsnettverk for å legge strategier for regionens videre satsing på området. Regionen har behov for en strategi for utvikling av IT-kompetansen i en triple helix-sammenheng med deltakelse av akademia, det offentlige og private bedrifter.

Utviklingen innen informasjonsteknologi globalt går nå i en retning som kalles IoT, Internet of Things. Formålet med dette er å samle data fra en mengde

datapunkter for så å analysere disse og bruke informasjonen til å ta bedre beslutninger. Eksempelvis finnes det i dag innebygde sensorer i maskiner som kan gi informasjon om slitasje og gjøre maskinen i stand til selv å bestemme når neste vedlikehold skal skje. Denne datateknologiske utviklingen som nå skjer vil revolusjonere industrien og kalles også for den 4. industrielle revolusjon. Vi ser muligheter for at IT-kompetansen i regionen kan ta del i denne utviklingen og dermed bidra til forbedring av næringslivets internasjonale konkurransekraft.

På et overordnet nivå planlegges det aktiviteter for å knytte og videreutvikle et internasjonalt nettverk for IT-relaterte bedrifter i vår region. Ett av de strategiske grepene vil være å samarbeide med bla Trondheim, Kristiansand og Bergen i rammene av Storbynettverket.

Ledende land i utviklingen av industriell bruk av IoT er USA og Tyskland. Det er derfor naturlig at en regional klynge vil kunne hente kunnskap og inspirasjon ved å knytte seg til miljøer i disse landene. Greater Stavanger vil være katalysator for etablering av relasjoner på samme måte som i oljeindustriens tidlige utvikling og relasjonsbygging med miljøet i Houston.

Det finnes flere møtepunkter som konferanser og utstillinger for IoT miljøet i disse landene som vi vil følge opp i 2016 gitt at vi får etablert en klynge av bedrifter og at disse ser det formålstjenlig for sin videre utvikling å søke internasjonale relasjoner:

Noen aktiviteter i 2016:

- Samle potensielle aktører i nettverk
- Etablere visjon og strategi for utviklingen av nettverket
- Arrangere samlinger
- Planlegge aktiviteter, organisasjonsform og behov for kapital
- Planlegge og gjennomføre relasjonsbygging med internasjonale aktører.

5. Attraktivitet

Næringsplanens mål og strategier

Stavanger-regionen skal være en region som er attraktiv å bo i, drive virksomhet i og besøke

Strategiske grep

1. *Arbeide for at Stavanger-regionen skal være en god region å bo i*
2. *Videreutvikle Stavanger-regionen som en foretrukket region å drive virksomhet i*
3. *Utvikle Stavanger-regionens kvaliteter som en attraktiv region å besøke*

Greater Stavangers tilnærming

Greater Stavangers rolle på dette området er å synliggjøre og markedsføre regionens fortrinn når det gjelder mulige næringsetableringer, og regionen som et attraktivt sted å etablere seg som arbeidstaker.

I 2016 vil det særlig legges vekt på tiltak som skal medvirke til at det rekrutteres nye virksomheter til regionen. I det internasjonale arbeidet er en av Greater Stavangers oppgaver å profilere regionen samt å legge til rette for besøkende delegasjoner.

Greater Stavanger samarbeider med en rekke aktører om de strategiske grepene for attraktivitet, og bidrar til å synliggjøre regionen som en samhandlende region hvor det er gunstig å drive næring, leve og bo, samt drive kompetansebasert verdiskapende arbeid innen forskning og innovasjon.

Regionens reiselivssatsing ivaretas av Region Stavanger og andre reiselivsselskap. Greater Stavanger har et aktivt samarbeid med disse der våre arbeidsområder møtes, og vi vil i størst mulig grad sikre god samhandling av både strategier og praktisk arbeid.

Utvalgte prosjekter 2016

Kommunikasjon og markedsføring

Den overordnede målsettingen er å bygge opp om regionens omdømme, internasjonalt og nasjonalt. I tillegg til å bygge videre på regionens omdømme som energiregion, planlegges det å forsterke innsatsen mot nye innsatsområder, som teknologi og fornybar energi.

Regionen skal markedsføres i digitale medier rettet mot miljøer vi oppfatter som hensiktsmessige for regionen. Det vil særlig satses på de områdene som er pekt ut som satsingsområder. Det skal også opprettes et nyhetsbrev.

Aktivitetene og tiltakene som iverksettes, skal synliggjøre regionens attraktivitet ved å synliggjøre regionens posisjon som foretrukket lokalisering for bedrifter og høyt kvalifiserte arbeidstakere.

Greater Stavanger vil ta initiativ til å etablere en møteplass for kommunikasjonsansvarlige i partnerkommunene og fylkeskommunen. Formålet med dette er å koordinere den regionale innsatsen innenfor omdømmebygging i regionen.

Bedriftsrekruttering

Mens regionen de siste årene har hatt størst behov for kvalifisert arbeidskraft, står den nå i en situasjon hvor behovet først og fremst er nye arbeidsplasser. Det understreker behovet for å rekruttere nye virksomheter til regionen. Dagens situasjon er krevende, men gir regionen samtidig en mulighet ved at regionen har ledig kompetent arbeidskraft, ledig infrastruktur og har fått en konkurransefordel på grunn av lav kronekurs. Det vil i 2016 bli satt i gang et arbeid for å kartlegge hvilke segmenter regionen mest sannsynlig kan se resultater innenfor, bl.a. i form av nyetableringer av bedrifter fra utlandet.

På dette området vil regionen være i sterk konkurranse med mange andre regioner og urbane områder. Mange av disse har i motsetning til oss lang erfaring med slik aktivitet, og dersom vår region skal lykkes er det nødvendig å raskt utvikle strategier for hvordan dette kan gjøres på best mulig måte.

Studenttreffet

Rekruttering av kompetanse til regionen er svært viktig. Ett av Greater Stavangers viktigste bidrag til dette er Studenttreffet. Studenttreffet er en årlig minimesse hvor bedrifter og organisasjoner møter studenter. Messen er lagt nært opp mot jul slik at utenbysstudentene (både innlands og utenlands) har anledning til å møte. Dette er svært verdifullt for disse, da de normalt har få muligheter til å bygge opp nettverk mot regionale arbeidsgivere.

Messen arrangeres i samarbeid med ANSA, UiS og Næringsforeningen.

Messer

De store internasjonale olje- og gassmessene er viktige møteplasser for industrien. Det er svært gode arenaer for å markedsføre regionen. ONS er en slik messe.

Konjunkturløpene næringen har opplevd den siste tiden, gjør at det som nevnt blir enda viktigere å markedsføre regionen. Lavere aktivitet på norsk sokkel betyr et økt fokus mot andre markeder. Det å markedsføre regionens posisjon som eksportør, ikke minst av kompetanse og teknologi, vil definere hovedbudskap og virkemidler på standene.

Greater Stavanger vurderer mulighetene for å ha en paviljong hvor bedrifter i regionen tilbys å ha stand. Målet er å gjøre det billigst mulig å delta, slik at mindre bedrifter også har mulighet til å profilere seg.

Av de utenlandske messene planlegges det i 2016 kun deltakelse på OTC i Houston, som er verdens største oljemesse.

Nettsider og sosiale medier

Greater Stavanger skal ha en nettside som er nyttig for partnerkommuner, eksterne samarbeidspartnere samt arbeidstakere og bedrifter som ønsker å flytte til regionen. Det skal jobbes videre med å forbedre innholdet. Det skal utvikles integrasjon med eksterne systemer som f.eks. www.arealguiden.no.

Gjennom sosiale medier er vi til stede på arenaer hvor vi når brede målgrupper som vi kan publisere saker til. Greater Stavanger benytter Twitter, LinkedIn og Facebook, og har ca. 4.000 kontakter gjennom disse tre kanalene. Målet er å stadig nå bredere ut.

Greater Stavanger videreutvikler sin app for ytterligere å effektivisere håndteringen av arrangementer. I tillegg planlegges forbedret påmeldings-funksjonalitet på nettet. Dette vil ytterligere effektivisere prosjekter der mange er involvert.

Vertskapskontoret

Hovedformålet med vertskapskontoret er å bidra til at Stavanger-regionen og Rogaland framstår som et godt vertskap og en attraktiv region ved å tilby delegasjoner fra nasjonalt og internasjonalt næringsliv, samt offentlig forvaltning, besøksprogram som er godt tilpasset hensikten med besøksreisene. Videre har vi utviklet programmer som gjenspeiler regionens samlede ressurser og kompetanse. Det har vært et mål at regionen gjennom oppfølging og formidling får best mulig utbytte av de mange samarbeidskontaktene som knyttes.

Tiltaket er et tilbud til næringsliv, institusjoner og det offentlige om å planlegge og gjennomføre program for gjestende delegasjoner som vurderes som viktige i et regionalt næringsutviklingsperspektiv. Vertskapskontoret tar hånd om den direkte dialogen med oppdragsgiveren, foretar logistikkhåndtering, foreslår programinnhold og avtaler møter/presentasjoner og bistår i gjennomføringen.

Fra en situasjon med mange besøkende delegasjoner er det nå vesentlig lavere etterspørsel. Greater Stavangers ressurser omprioriteres derfor til markedsføring av regionen, og budsjettet er redusert tilsvarende.

6. Internasjonalisering

Næringsplanens mål og strategier

Videreutvikle Stavanger-regionen som en internasjonal region

Strategiske grep

1. *Styrke regionens attraktivitet for internasjonale bedrifter, arbeidstakere, studenter og forskere*
2. *Fremme internasjonaliseringen av regionens næringsliv*
3. *Videreutvikle internasjonale strategiske allianser*

Greater Stavangers tilnærming

Omfanget av og kvaliteten på internasjonale nettverk vil påvirke innovasjonsevne, markedsadgang og konkurransekraft. Dette gjelder offentlig sektor og akademia like mye som privat næringsliv. Det vil styrke bedriftene og regionen som helhet dersom vi klarer å identifisere strategiske markeder, allianser og konkurrenter. Evnen til å analysere endringer blir avgjørende for å lykkes.

I tillegg til å være et eget strategisk satsningsområde, er internasjonalisering i økende grad et aspekt ved de fleste av våre prosjekter og aktiviteter.

EU er en viktig premissleverandør for næringslivet, offentlig sektor og forskningsinstitusjoner – både som eksportmarked, gjennom regelverk og ved finansieringsmekanismer for institusjonelt samarbeid. Regionen må være til stede på den europeiske arena gjennom ulike program, nettverk og prosjekter.

Stavangerregionens Europakontor er et sentralt virkemiddel i denne sammenhengen.

Arbeidsinnvandringen til regionen har over tid vært høy, og det er viktig at regionen kjenner de landene og kulturene som arbeidstakere i regionen kommer fra. Dette vil være sentralt for sosial og økonomisk integrering, og for at kompetansen som disse arbeidstakerne besitter blir benyttet på beste måte.

Utvalgte prosjekter 2016

Tilstedeværelse i Brussel

Stavangerregionens Europakontor består av 26 partnere, hvorav 20 kommuner, Rogaland fylkeskommune, Universitetet i Stavanger, Høgskolen Stord/Haugesund, IRIS, Lyse AS, Stavangerregionen Havn IKS.

De 13 kommunene som eier Greater Stavanger er også medlemmer i og eiere av Stavangerregionens Europakontor (SrE). SrE drives som en forening og har egen foreningsøkonomi og egne vedtekter. Greater Stavanger fungerer som sekretariat for SrE og har dermed funksjon som Europakontorets hjemlige kontaktpunkt. I tillegg er Greater Stavangers direktør også daglig leder i foreningen Stavangerregionens Europakontor. Utover bistand knyttet til forvaltning og styringsorganer, bistår Greater Stavanger spesielt med regional kompetanse, lokal nettverksbygging samt prosjektutvikling og oppfølging.

Stavangerregionens Europakontor (SrE) er en viktig kompetansepartner for Greater Stavanger og for kommunene i Stavangerregionen, og Greater Stavanger sine ansatte er i jevnlig dialog på ulike fagområder. EUs politikk har stor betydning for regionen vår, både når det gjelder næringsmuligheter, offentlig sektor og finansiering av forsknings- og innovasjonsprosjekter. Norge deltar i de fleste av EUs større programmer, og regjeringen oppfordrer spesielt norske regioner til å delta i EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont 2020.

Greater Stavanger og SrE deler informasjon og kompetanse, og arbeider sammen om regional prosjektdeltakelse innen flere fagområder. Energi, smarte byer og samfunn, maritimt, helse, innovative anskaffelser, europeiske nettverk og innovasjonsplattformer er noen av de operative samarbeidsområdene.

Houston som strategisk samarbeidspartner

Basert på Stavanger regionens lange samarbeid med Houston både innenfor energi, medisin og akademia er det viktig å prioritere virkemidler både for å styrke eksisterende relasjoner og for å søke nye områder for samarbeid.

De sentrale virkemidlene for tilstedeværelse i Houston er:

- Fast Houston-representant
- Delegasjonsreise til bedrifter og institusjoner i Houston
- Deltakelse ved OTC Houston (Offshore Technology Conference).

Greater Stavanger forvalter regionens Houston-representasjon, der målet er å styrke relasjonen til nøkkelbedrifter i Houston samt til forsknings- og utdanningsinstitusjoner. I mars vil det bli gjennomført en delegasjonsreise til

Houston samt til Austin der vi inviterer med en mindre gruppe beslutningstakere i sentrale virksomheter i regionen. Reisen denne gang vil sannsynligvis rette seg inn mot tech-klyngen, herunder IKT, modeller for inkubatorer, co-working spaces mv. Målsettingen er å besøke samarbeidspartnere og bedrifter av strategisk betydning for regionen med tema kunnskapsinnhenting, erfaringsutveksling og nettverksbygging.

I mai gjennomføres den årlige delegasjonsreisen til OTC-messen i Houston. Prosjektet er sannsynligvis vårt mest synlige internasjonaliseringstiltak. I 2015 deltok 240 på vår reise, men vi forventer et noe lavere antall i 2016. Reisen ledes av styrelederen, og hovedmålgruppen er små og mellomstore bedrifter i tilknytning til olje- og gassklyngen.

Hovedmålet er å gi beslutningstakere og markedsansvarlige i de deltakende bedriftene mulighet til sammen å utforske mulighetene som energi-industrien og oljemessen i Houston representerer. Fellesreisen letter praktisk organisering og vårt program gir konkret informasjon om muligheter på en effektiv måte. Programmet omfatter også et faglig seminar som er den største norske samlingen under OTC. I forbindelse med OTC er det også tilbud om bedriftsbesøk og fagsamlinger for deltakerne.

Et viktig delmål er å profilere Stavanger-regionen som vertsregion for energinæringen, framheve teknologiklyngen vår og promotere ONS. Vi vil også styrke relasjoner til myndigheter, det norske miljøet og viktige foretak i Houston.

I 2016 vil samarbeidet med de øvrige norske regionene utvides betydelig, særlig gjelder dette Bergensregionen. Målet er et bedre og mer effektivt delegasjonsopplegg.

Aberdeen som strategisk samarbeidspartner

Samarbeidet i Nordsjøområdet har vært viktig lenge, særlig innenfor energiområdet. En rekke bedrifter har aktiviteter både i Stavanger-regionen og i Aberdeen. Som vertskapsregioner for energinæringene har Aberdeen og Stavanger mange felles utfordringer og likheter. Det er derfor en tett dialog og samhandling mellom regionale aktører både innenfor næringsutvikling, akademia og offentlig virksomhet for erfaringsutveksling og kunnskapsoverføring.

Viktige virkemidler i 2016 er samarbeid i WECP (Verdens energibyer), utforske mulig samarbeid mellom tech- og/eller gründermiljø, samt bidra til styrking av relasjonene mellom UiS og Robert Gordon University samt Aberdeen University.

Det er fordelaktig å ha en kontinuerlig tilstedeværelse i Aberdeen, som bistår som Stavanger-regionens «øyne og ører» og rapporterer om viktige utviklingstrekk og hendelser som kan være av betydning for vår region. I tillegg ivaretas mye av arbeidet med organisering og gjennomføring av besøk og arrangement.

Aberdeen og Stavanger har vært vennskapsbyer siden 1990. Helt fra 1970-årene har Stavanger sendt juletre til Aberdeen, som tennes siste torsdag i november. Greater Stavanger benytter denne viktige årlige hendelsen til å rette fokus mot vår region, noe som gjøres gjennom å arrangere et næringslivsseminar i forkant av juletretenningen. Viktige samarbeidspartnere i dette er i tillegg til Aberdeen by, Scottish Development International (SDI) og Norwegian British Business Chamber (NBBC). Dette vil bli gjennomført også i 2016.

7. Offentlige tjenester

Næringsplanens mål og strategier

Stavanger-regionen skal framstå med et godt, samordnet offentlig tjenestetilbud overfor næringslivet

Strategiske grep

1. Sikre tilgang på hensiktsmessige utbyggingsarealer av tilstrekkelig omfang
2. Samordne offentlig tjenestetilbud på tvers av regionens kommuner
3. Sørge for at regionen har en kompetent offentlig sektor med tilstrekkelig kapasitet

Greater Stavangers tilnærming

Både næringsliv og befolkning stiller stadig høyere krav til samhandling og effektivitet i offentlig sektor. Med hensyn til næringsdrift og -etableringer ser vi at rask tilgang på egnete arealer og utsikter til langsiktig rekruttering av kompetent og stabil arbeidskraft kan være avgjørende faktorer.

Vi ser i en rekke sammenhenger at kommunene i regionen opptrer som samlet og enhetlig er et viktig virkemiddel. Smartkommuneprosjektet er et godt eksempel: Her utvikles et felles system, med felles begrepsapparat og brukergrensesnitt, og som også åpner saksbehandlingen for næringsliv og innbyggere. Et annet eksempel er arealguiden, der regionens mest betydningsfulle næringsarealer og lokaler presenteres og markedsføres i én felles portal. På denne måten synliggjøres et av kommunenes viktigste næringspolitiske virkemidler overfor potensielle etablerere.

Greater Stavanger vil spille en viktig rolle som koordinator for samarbeid mellom kommunene i regionen, og slik legge til rette for prosjekter og aktiviteter som både sikrer rasjonell ressursbruk og at regionen framstår som en enhet der dette er en styrke. Det må være kommunene selv som avgjør på hvilke områder, i hvilket omfang og med hvilket tempo en ønsker den type organisert samarbeid som vi representerer.

Utvalgte prosjekter 2016

Arealguiden

Målsettingen med www.arealguiden.no er å gi bedrifter som vurderer relokalisering eller nyetablering oversikt over regionens tilbud av tomter og lokaler på en enkel måte. I portalen er det lett å finne tomter og lokaler som tilfredsstillende aktuelle ønsker og behov som bedriften kan ha både med hensyn til type areal, og med hensyn til avstand fra flyplass, tilgang til kai osv. En viktig effekt er at arealguiden kan bidra til at rett virksomhet havner på rett område.

Arealguiden for næringsarealer ble lansert i april 2011 og er nå tatt i bruk av tilbydere og etterspørere av næringsarealer i regionen. Atten eiendomsaktører linker til sine egne nettsider i guiden. Det er også utviklet et tilbud om å få laget

egen nettside for aktører som ikke har dette selv. Fra sommeren 2014 har antall besøkende på nettstedet ligget på ca. 1.000 per måned.

Business Region Bergen, Haugaland Vekst og Lister Nyskaping har kjøpt bruksrettigheter til verktøyet i deres respektive regioner, og betaler dessuten en årlig leie. I tillegg har Hardangerrådet vist interesse for å bli med.

Vi har lagt ned en del innsats med å utvikle en ny og forbedret versjon av portalen. Den nye versjonen ble lansert i oktober 2014, og ble da demonstrert for kommunalministeren. I 2015 ble det lansert en engelskspråklig versjon av portalen.

I 2016 har prosjektet som målsetting å øke:

- Antall besøkende fra 1.000 til 1.200 per måned
- Antall annonsører fra 18 til 30
- Kvaliteten på beskrivelsene av næringsarealene i arealguiden
- Bruken av arealguiden for eksponering av næringsarealer blant kommunene

Videre er det en målsetting å benytte arealguiden til å markedsføre regionen som et attraktivt lokaliseringssted for bedrifter.

Smartkommuneprosjektet

Prosjektet er et sentralt virkemiddel for å sikre et samordnet tilbud av elektroniske tjenester innenfor plan- og byggesaksbehandlingen, slik at kommunene i regionen framstår som mest mulig enhetlige, effektive og tilgjengelige overfor sentrale brukere av disse tjenestene.

Det er i løpet av prosjektet satt i verk en rekke prosesser og tiltak for å koordinere, effektivisere og digitalisere kommunenes rutiner og arbeidsprosesser innenfor plan-, byggesak- og geodatafeltene. Det er også etablert en felles digital kartportal for deltakerkommunene. For kommunene har prosjektet virket både kompetansehevende og effektiviserende, derfor er også tillitsvalgte representert i styringsgruppa.

Foreløpig siste fase i prosjektet har bestått i å implementere en felles webportal for plan- og byggesaksdialog, der brukerne gis nettbasert innsyn i saksbehandlingsprosessene, og mulighet for å sende søknader og uttalelser digitalt. Slike selvbetjeningsløsninger har bl.a. vist seg å dempe de daglige henvendelsene til plan- og byggesakspersonell i kommunene, som dermed kan fokusere mer på selve saksbehandlingen. Siden dette er et pilotprosjekt, har Greater Stavanger fått et statlig tilskudd på nærmere 800.000 kr til subsidiering av anskaffelsen, noe som har dempet kommunenes kostnader betydelig. Kommunalministeren tok selv initiativ til å bli orientert om systemet høsten 2014.

For å sikre langsiktige resultat av arbeidsinnsatsen, må det etableres rutiner for oppdatering og vedlikehold av de felles produktene og prosessene som prosjektet har frambrakt. Kommunene ønsker flere fellesmøter for erfaringsutveksling, og det må sikres god dialog med næringslivet slik at løsningene tas i bruk maksimalt.

I desember 2015 tar styringsgruppa stilling til nye aktiviteter for 2016, der ønsket om nye utviklingsprosjekter må veies mot behovet for å få alle kommunene opp på samme nivå.

8. Matklyngen

Næringsplanens mål og strategier

En tydelig posisjon i norske og europeiske markeder for kvalitetsmat og differensierte produkter

Strategiske grep

1. Økt innsats på FoU og innovasjonsdrivende kompetanse og utdanning
2. Opprettholde den volumbaserte produksjonen i regionen innenfor blå og grønn sektor
3. Styrke næringsmiddelindustrien, samt videreutvikle potensialet som ligger i lokale matspesialiteter
4. Økt synliggjøring nasjonalt og internasjonalt av matnæringen

Greater Stavangers tilnærming

Det er mange aktører som har fokus på næringsutvikling i matklyngen. Med et komplekst aktørbilde er faren for kryssende innsats til stede. Vi samarbeider med andre aktører i vårt matfaglige arbeid, og ser at det er behov for en sterkere koordinering av den samlede innsatsen på feltet.

Greater Stavanger vil i 2016 fortsatt støtte opp om NCE Culinology og aktivitetene i Måltidets Hus, og i samråd med disse definere innsatsområder der vi kan tilføre næring verdi basert på vår kjernekompetanse.

Vår region huser noen av de viktigste og største landbrukskommunene i landet. Et solid fagmiljø blant bønder i regionen, samt en sterk næringsmiddelindustri, gjør at landbruket bidrar til viktig sysselsetting og verdiskaping.

Greater Stavanger jobber tett med utviklingsaktørene og bedriftene innen akvakultur. Denne næringen står overfor store vekstmuligheter i årene som kommer, hvis bransjen klarer å håndtere veksten på en bærekraftig måte. Regjeringen legger opp til en femdobling av veksten frem til 2050. Det er først og fremst på leverandørsiden og innen forskning til akvakulturnæringen vår region har fortrinn.

Utvalgte prosjekter 2016

Matindustri (blå og grønn klyngesatsing)

Styret i Greater Stavanger vedtok i 2014 en treårig handlingsplan for Greater Stavangers matfaglige arbeid, som har fire hovedinnsatsområder:

- Kartlegge aktørbildet i og næringsaspekter ved Stavanger-regionens matklynge
- Gjennomføre næringsrettede delegasjonsreiser (Seafood Expo Brussels)
- Videreutvikle internasjonale strategiske allianser
- Bidra til felles prosjektutvikling for aktørgrupper, gjerne med finansiering fra nasjonale arenaer og EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont 2020.

I 2016 vil hovedvekten av arbeidet rettes inn mot de to første punktene.

Greater Stavanger gjør en satsing på akvakultur, spesifikt gjennom prosjektet som kobler øvrige teknologibedrifter i regionen med bedriftene som i dag opererer innen akvakultur (oppdrett, forskning, leverandørindustri). Det vil i 2016 bli arbeidet med å styrke koblingen mellom disse bedriftene. I tillegg vil det bli bestilt en analyse som ser på hvilke muligheter vår region kan ha i de nasjonale vekstambisjonene regjeringen har for akvakulturnæringen. Dette arbeidet skjer i samarbeid med fylkeskommunen og med Blue Planet.

En umiddelbar oppgave er å kartlegge interessen for delegasjonsreise våren 2016 til Seafood Expo Global i Brussel. En delegasjonstur vil bli i samarbeid med Stavangerregionens Europakontor og Storby Marin-nettverket.

Storby Marin

Greater Stavanger har overtatt sekretariatet i *Storby Marin*, som er et nettverk mellom de storbyene i Norge som har universitet og høyskoler med tydelige biomarine kompetansemiljøer. Dette er byene Bergen, Stavanger, Tromsø, Trondheim og Bodø. Sekretariat og lederskap går på omgang med to års virkeperiode. Daglig leder i Blue Planet er styreleder.

Nettverkets primære oppgave er å arbeide for bedre rammebetingelser og økt vekst for den marine næringen. For å styrke marin verdiskapning skal foreningen særlig bidra til økt samhandling mellom offentlig og privat sektor og FoU-institusjoner, samt gjennom nasjonal konsolidering av disse.

Greater Stavangers mål for prosjektet er å ivareta sekretariatsfunksjonen på en tilfredsstillende måte. Det betyr i praksis å legge til rette for styremøter i nettverket, følge opp nettside og nyhetsbrev, fasilitere konferanser og generelt ivareta administrative og økonomiske arbeidsoppgaver. Greater Stavanger skal også bidra til at relevante problemstillinger og muligheter for den marine næringen blir løftet fram i nettverket, samt være en pådriver for å sette i gang prosesser/prosjekter som svarer på utfordringer næringen står overfor.

I mars 2016 arrangerer nettverket en nasjonal konferanse i Oslo, hvor ambisjonen er å samle de marine FoU-miljøene, næringen, byene/regionene og sentrale myndigheter for å diskutere hvilke grep som må tas framover for å sikre og styrke fortsatt vekst for den marine næringen. Dette vil danne grunnlag bl.a. for å søke samarbeid med de norske regionskontorene i Brussel med formål å arrangere en konferanse under sjømatmessen i Brussel. Denne konferansen vil kunne være en plattform for å fremme et felles budskap fra norsk hold.

9. Energiklyngen

Næringsplanens mål og strategier

Stavanger-regionen skal beholde sin posisjon som ledende energiregion

Strategiske grep

1. *Bygge broer mellom industri, akademia og offentlig sektor*
2. *Opprettholde og videreutvikle vertskapsrollen for regionen*
3. *Bidra til nyetableringer innen og knoppskyting fra energisektoren*
4. *Befeste stillingen som petroleumshovedstad*

Greater Stavangers tilnærming

Hovedmålsettingen for regionen er å befeste posisjonen som ledende energi-region. Viktige strategiske grep er å styrke Stavanger-regionen som kompetansemiljø, forretningsbase og rekrutteringsarena for ledende aktører innen nasjonal og internasjonal energiproduksjon. Dette omfatter petroleumsnæringene så vel som fornybar energi.

2016 blir ser ut for å bli et like krevende år for petroleumsnæringen som 2015 har vært. Situasjonen vil kreve at det jobbes tettere med klyngen som nå ønsker bistand til bl.a. å søke nye markedsmuligheter, både innen- og utenfor petroleumsnæringen.

Det skjer også endringer i den lokale energiklyngen i form av oppkjøp og sammenslåinger som gjør kontakt- og formidlingsfunksjonen til Greater Stavanger viktig i denne perioden. Vårt rolle vil være å ha god oversikt over den lokale klyngen, formidle fakta og tilrettelegge for direkte kontakt med våre partnere og det lokale politiske lederskapet.

Det har også blitt en viktig oppgave for Stavanger-regionen å dele erfaringer og kunnskap med andre. Dette omfatter bl.a. hvordan utvikle og vedlikeholde den omfattende verdikjeden som er skapt i regionen, og hva vi gjør for å bygge posisjoner og relasjoner til aktørene. Deling av denne kunnskapen er grunnlaget for flere av de delegasjonsbesøkene vi mottar, og vi har løpende kontakt med flere norske regioner om dette.

På fornybarsiden er Greater Stavanger involvert i programarbeidet for en ny energi- og miljøteknologikonferanse. Vi deltar dessuten i ONS sin Clean Tech satsing. Greater Stavanger er vertskap for Norcove sin Science Meets Industry-konferanse. Vi samarbeider også tett med Intpow, og vil bl.a. være medarrangør for et seminar om industrielle muligheter innen fornybarindustrien.

For satsinger mot andre markeder for olje- og gassindustrien er Greater Stavanger partner i Intsok og jobber sammen med dem om bl.a. landspesifikke seminar.

I 2016 kommer en ny energimelding som vil omfatte produksjon og bruk av energi, samt næringsutvikling knyttet til denne virksomheten.

Utvalgte prosjekter 2016

Oppfølging av olje- og gassklyngen

Greater Stavanger legger stor innsats i å ha gode nettverk med energibedriftene – både de petroleumsrelaterte og de som jobber med fornybar energi. På denne måten kan vi bl.a. raskt formidle denne industriens behov til kommunene i Greater Stavanger-partnerskapet, samt at vi kan gi innspill til høringer og bistå i møter med besøkende fra inn- og utland. Det vil være særlig viktig at regionen har en god forståelse for mangfoldet i industrien, dens produkter og behov for videreutvikling, og ikke minst være oppmerksom på aktivitetssvingninger i verdikjeden.

Følgende hovedaktiviteter er planlagt i 2016:

- Kontaktmøter med olje- og oljeserviceselskapene
- Kontaktmøter med Rogalandsbanken om energispørsmål
- Tilrettelagte orienteringer etter behov, for styret og partnere som ønsker å delta
- Være representert ved oljeindustripolitisk konferanse i januar, Cera Week i mars, ONS i august og Statoil/IEA og OEDs konferanse i november
- Delta på to nettverksmøter i subsea-segmentet

Regionalt petroleumsnettverk

All utvikling i olje- og gassindustrien har betydning for Stavanger-regionen, også det som skjer andre steder i landet. Greater Stavanger har organisert en gruppe bestående av tolv andre næringslivsorganisasjoner fra Asker i sør til Hammerfest i nord for å øke muligheten for innflytelse på de nasjonale prosessene. Ved å ta en ledende posisjon, utøver vi også rollen som energihovedstad.

Nettverket gir Stavanger-regionen mulighet til å samarbeide med andre regioner om en positiv videreutvikling av industrien. Sentrale oppgaver kan være å ta ledelse i innspill til Stortingsmeldinger, delta på høringer i Stortinget og ellers møter med Energi- og miljøkomiteen og Olje- og Energidepartementet både på politisk og administrativt nivå. Videre vil vi tilrettelegge for tre til fire møteplasser med nettverket der ulike aktører og foredragsholdere bidrar. Nettverket kan være støttespiller til Stavangerordførers petroleumsnettverk.

Saker av betydning som kan komme opp i 2016:

- Regjeringens energimelding
- Endringer i skattesystemet for å øke aktivitetsnivået på sokkelen som for eksempel bedre ressursforvaltningen, IOR, små felt, rør fra Barentshavet.
- Høringsuttalelser til aktuelle olje- og gassindustrielle politiske innspill.

Nyskaping energi

Regionen er kjent for sin sterke innovasjonskraft, og vi ser at en rekke mindre bedrifter jobber med teknologiprojekter som kan få betydning for petroleumsindustrien. Bl.a. kan robot-teknologi og automatisering gi både større effektivitet og økt sikkerhet gjennom bruk av simulering i treningsøyemed, noe f.eks. helikopternæringen kan dra nytte av.

Vi samarbeider derfor med Ipark og IRIS om å profilere de mindre bedriftene. I dette samarbeidet trekker vi i forståelse med de aktuelle bedriftene også inn internasjonalt ledende selskaper som partnere der dette er hensiktsmessig. I 2016 vil vi, sammen med Ipark og IRIS, skape en møteplass for disse aktørene.

Partnerskapet Verdens Energibyer (WECP)

WECP ble opprettet i 1995 på initiativ fra Stavanger og Houston, der Stavanger hadde en lederrolle. I dag omfatter partnerskapet 23 energibyer på verdensbasis. Stavangers hensikt med opprettelse og deltakelsen er å bygge strategiske allianser med andre byer og legge til rette for samhandling mellom akademiske institusjoner, FoU-institusjoner samt næringslivsaktører i Stavanger-regionen og andre sentrale energibyer. For å ivareta det regionale perspektivet, har Stavanger kommune lagt forvaltningen av WECP-medlemskapet til Greater Stavanger.

Medlemskapet skal gi mulighet for omdømmebygging av Stavanger som europeisk energihovedstad og for kontakt med strategiske næringslivsaktører.

Stavanger er medlem i arbeidsgruppe for akademisk samarbeid og i arbeidsgruppe for økonomisk utvikling. Et viktig arbeid i 2015 har vært å bistå til at det kan utvikles en system for datainnsamling for situasjonsbeskrivelse av WECP-byene. Dette arbeidet startet i forbindelse med årsmøtet 2014 i Stavanger og ble videreført i 2015, men må videreutvikles i 2016.

Årsmøtet 2016 for WECP skal være i Cape Town i oktober. I tillegg til deltakelse på årskonferansen vil det være hensiktsmessig å kunne knytte til andre aktiviteter som akademisk samarbeid og næringsdelegasjon.

En viktig målsetting er å bevare og videreutvikle kontakt med politisk og administrativ ledelse i sentrale WECP-byer. Dette er først og fremst Houston, Aberdeen, Esbjerg, St. John's, Kuala Lumpur og Perth. Kontakten skaper et grunnlag for økt kontakt og samarbeid mellom akademiske institusjoner, næringslivsaktører og forskningsinstitusjoner i Stavanger-regionen og de sentrale WECP-byene.

Andre målsettinger er å bygge omdømmet internasjonalt og nasjonalt for Stavanger-regionen som europeisk energihovedstad, samt å promotere Stavanger-regionens leverandørindustri i ulike WECP-sammenhenger.

Prosjektoversikt 2016

KOMPETANSE

- Impact Week
- Nordic Edge Expo
- Kompetanse generelt
- Årskonferansen
- Analyse og kunnskapsinnhenting
- Mulighetsterminalen

INFRASTRUKTUR

- Næringstransport
- Ruteutviklingsforum Fly

NYSKAPING

- Velferdsteknologi
- Samfunnssikkerhet og beredskap
- Strategisk næringsplan
- Nettverk for informasjonsteknologi
- Bedriftsnettverk mekanisk industri
- MIT REAP
- Pumps & Pipes
- Triangulum

ATTRAKTIVITET

- Omdømmearbeid og markedsføring
- Vertskapskontoret
- Bedriftstilflytting
- Studenttreffet
- Nettsider og sosiale medier
- Messeprofilering

INTERNASJONALISERING

- Europakontoret
- Houstonkontoret
- Delegasjonsreise USA/Houston
- Aberdeen
- OTC Houston

OFFENTLIGE TJENESTER

- Arealguiden
- Energi- og varmeplaner
- Smartkommune

ENERGIKLYNGEN

- ONS
- WECP Verdens energibyer
- Fornybar energi
- Oppfølging av olje- og gassklyngen
- Petronettverket

MATKLYNGEN

- Matindustri
- Matbynettverket Délice
- Storby Marin